

Анатолій Камінчук

Друге видання
опрацьоване та доповнене

Ч и т а н о ч к а

СУПУТНИК БУКВАРЯ

Упорядник
Олена Лупенко

2015

Тетерівська ЗОШ І – ІІІ ступенів імені Ніни Сосніної

Ідея та упорядкування — Олена Лупенко

Редагування і дизайн — Вікторія Лупенко

Камінчук А.

Читаночка. Супутник букваря : навчальний посібник /
упорядник Олена Лупенко. — Видання друге, опрацьоване та
доповнене. — 2015. — 51 с.

Це перше в Україні видання читанки повністю побудоване за творами
Анатолія Камінчука — видатного письменника та нашого земляка.

«Читаночка.Супутник букваря» розрахована на використання в буквар-
ний або післябукварний період навчання грамоти у початковій школі, залеж-
но від готовності учнів та на розсуд учителя. Тексти розміщені в алфавітному
порядку. Читач може сам ілюструвати видання, а широкі поля із завданнями
послужать для нотаток.

© Анатолій Камінчук, текст

© Олена Лупенко, методичні рекомендації

© Вікторія Лупенко, дизайн

Зміст

Передмова

У «Читаночці» зібрано твори для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку українського письменника Анатолія Камінчука.

Видання розраховане на букварний та післябукварний період навчання грамоти у початковій школі, залежно від готовності учнів та на розсуд учителя.

Крім того, посібник можна використовувати у дошкільних закладах для навчання дітей читанню.

Також рекомендується під час роботи з дитячою книгою на уроках навчання грамоти й у позакласній роботі з дошкільнятами та дітьми молодшого шкільного віку.

Тексти розміщені в алфавітному порядку, тому можуть бути використані до букваря будь-якого автора. До деяких букв є кілька варіантів віршів, скоромовок, загадок, які вчитель може обрати за власним вибором.

Читач може сам ілюструвати видання, а широкі поля із завданнями послужать для нотаток.

Електронна версія «Читаночки» інтерактивна:

- у змісті клікніть потрібний розділ - і перейдете до обраної сторінки;
- натиснете номер сторінки - повернетесь до змісту;
- за допомогою стрілочок зможете перейти до попередньої чи наступної сторінки.

Умовні позначення

- прочитай

- створи малюнок

- відгадай загадку

- вивчи напам'ять

- прочитай і виконай завдання

РІДНИЙ КРАЙ

Україна –
Рідний край.
Поле. Річка.
Зелен гай.
Любо стежкою
Іти –
Тут живемо
Я і ти!

Анатолій Камінчук

А а

азбука
базар
мама

комарик
Букварик
тато

Як інакше можна
назвати азбуку?

АЗБУКА

На базар ходив
Комарик
І придбав собі
Букварик.
Каже мамі,
Каже тату:
– Хочу азбуку вивчати!

Яка будова
машини?

МАШИНА

Кузов, колесо та шина –
Вийшла в Петрика машина.
Гей, сідайте у кабіну,
Та поїдемо по сіно.

біланець
стрибунець
кульбабка
жабка

бочок
собі
букварик

Б б

Прочитай слово,
в якому буква
б зустрічається
двічі.

Хто читав
букварик?

СВІТЛЯЧОК

Сидить метелик-біланець,
Спить зелений стрибунець,
Спить ромашка і кульбабка,
Під листком заснула жабка.
А маленький світлячок
Не лягає на бочок.
Він засвічує ліхтарик
І чита собі букварик.

* * *

Посідали на карниз
І ростуть ізверху вниз.

(Б.....)

Відгадай загадку.

В в

вітерець
трава
вічка
весна
звіддаля

повіва
вибіг
глянув
дзвенить
ведмідь

Назви весняні
місяці.

БЕРЕЗЕНЬ – ЯК ЗАЙЧИК

Вітерець легенький
Тихо повіва.
Під сніжком м'якеньким
Дихає трава.
Вже синиччин тенькіт
Чути звіддаля.
Пролісок синенький
Вічка розтуля.
Дощик – крапайчик
Рясно припуска.
Березень, як зайчик,
Вибіг із ліска.
Глянув на полянку,
Там дзвенить ручай:
– Друже, на світанку
Весну зустрічай!

ВЕДМЕЖІ СНИ

Вже ведмідь заліз в барліг
І у довгий сон заліг.
Ти скажи, ведмедику,
Розкажи, ведмедику,
Не набридли тобі сні
Від зими аж до весни?

Які ще
тварини впадають
у сплячку?

годівничка
горобчик
снігурець

Г г

ГОРОБЧИК

Зима, зима,
Сніжок злітає.
Пташок нема,
Лише горобчик кружеляє.
Цвірінь – сідає на ріллю,
Мене із хати викликає.
І я горобчика люблю,
Бо він від нас не відлітає.

Чим можна
підгодовувати
пташок узимку?

ГОДІВНИЧКИ

Я ладнаю годівнички
Для горобчика й синички,
Для малого снігурця
Крихт насиплю і пшонця.
Прилітайте, друзі милі,
Не лякайтесь заметілі!

Д д

дід - дідусь
зарядка
дерева
ходить
виходить

шкодить
довго
вечір-дрімайлик
донечку
задрімать

Які обов'язки у
лісника?

ЛІСНИК

Дід лісник по лісі ходить:
Чи ніхто дерев не шкодить.
Як живуть пташки і звірі,
Хто збирається у вирій.
Хто на зиму робить хатку,
Хто виходить на зарядку,
А хто спати довго звик, –
Бачить все дідусь лісник.

Яку колискову
тобі співала
мама?

ВЕЧОРЕ - ДРІМАЙЛИКУ

Вечоре-дрімайлику,
Просимо до хати,
Треба нашу донечку
Трішки задрімати.
Глянь, заснули в ліжечку
Котик і лисичка.
Тільки наша донечка
Не стуляє вічка.
Вечоре-дрімайлику,
Довго не барися,
Нашу любу донечку
Задрімать берися.

А яку казочку
ти любиш слуха-
ти?

ДЗВОНИКИ

Глянь: відвозять коники
Літечко від нас.
Дзвонять в лузі дзвоники:
– Вже до школи час!
Зупиню я коників,
Вийду на росу,
І найкращих дзвоників
В школу принесу.

Дз

Знайди у тексті
вірша слова з дз.

Що ти пам'ятаєш
про дз?

БДЖІЛКА ВЕСЕЛО ЛІТАЄ

Бджілка весело літає,
Квіткам вічка розтуляє.
Каже: - Квіти, годі спати,
Я прийшла медок збирати!

Дж

Знайди у тексті
вірша слова з дж.

Що ти пам'ятаєш
про дж?

Е е

вишенька
принесла
жменька
одненька

ВИШЕНЬКА
Вишенька прийшла,
Вишень принесла.
Хто в садочку працював,
Тому повну жменьку.
А хто бігав та гуляв –
Кісточку одненьку!

Що вибереш
ти: вишеньки чи
кісточку?

Що потрібно
зробити, щоб
мати вишеньку?

усміхається
схиляється

Є є

РОЗКАЖИ НАМ, КОЛОСЕ

- Колосочку, колосе,
Мудра голова.
Розкажи нам, колосе,
Чи скоро жнива? –
Колос усміхається
В полі, за селом,
До землі схиляється
Наливним зерном.
Вітерець ланами
Тихо повіва.
Вже не за горами
Золоті жнива.

Чому жнива
назвали
золотими?

Як з колосків
отримати хліб?

Жж

журавель
живуть
каже
журба

Що виросло там,
де ходив жура-
вель?

ДЕ ХОДИВ ЖУРАВЕЛЬ

Де ступив чорногуз,
Там великий гарбуз.
Де ходив журавель,
Там зелений щавель.
Де лисиці бродили,
Там лисички вродили,
Там, де вовчики живуть,
Вовчі ягоди ростуть.
А де зайчик біг – не пусто,
Всюди заяча капуста.

Інсценізуй
розмову верб.

ВЕРБОВА РОЗМОВА

Каже верба
Вербі:
– Чом ти, вербо,
В журбі?
Каже вербі
Верба:
– Хіба це, вербо,
Журба?
Просто
Листочків нема,
Не за горами
Зима.

заєць-русак
заєць-біляк
зустрітись
зима

заєць білий
заєць сірий
збагне

З з

РУСАК І БІЛЯК

Заєць-русак
І заєць-біляк
Не можуть в лісі
Зустрітись ніяк.
Як зима –
То заєць білий.
Як весна –
То заєць сірий.
Де русак,
А де біляк?
Не збагне
Ніхто ніяк!

Коли заєць
сірий, а коли
білий?

Згадай загадку
про зайчика.

И и

діброви
річки
телички
корови
на оболоні

хмари-отари
зачиня
тихо
хати
спить

Хто де пасеться?

ПАСОВИЩЕ

Коло діброви
Пасуться корови.
Побіля річки
Пасуться телички.
На оболоні
Пасуться коні.
А в небі хмари –
Немов отари.

Чому хмари
порівняли з
отарами?

ПОРА ДІТКАМ СПАТИ

За віконцем сон-дрімота
Зачиня свої ворота.
Тихо-тихо йде до хати,
Бо пора вже діткам спати.
Вже заснула сон-травичка,
У гайочку спить лисичка.
Під кущем дрімає зайчик.
Спи, мій любий чеберяйчик!

Як спить
сон-травичка?

Кого назвали
чеберяйчиком?
Чому?

вітерець
віти
привіт
жайвір

усміхнувся
пісня
дзвін
уклін

I i

КОЛОСОК ПРОСНУВСЯ

Вітерець гойднувся
Між зелених віт.
Колосок проснувся
І сказав: - Привіт! –
Жайвір усміхнувся,
Мовив: - Добрий день! –
Бачу, ти проснувся
Від моїх пісень.
Бачу, повен сили,
Чую дужий дзвін.
Колосочку милий,
Мій тобі уклін!

Які слова
ввічливості
використано у
вірші?

Якими ще слова-
ми вітаються?

Чим схожі ці сло-
ва?

ЗАБАРИЛАСЯ ЗИМА

Листя облетіло,
Холодно землі.
На дерева сіли
Птахи-снігурі.
Хмарки в небі тануть,
Де ж бо ти, зима?
Снігурі літають,
А снігу нема!

Коли в Україну
прилітають сні-
гурі?

Яких птахів-зиму-
вальників знаєш?

ї і

Наведи приклади
слів з буквою ї.

Про яку пору
року йде мова?

Чому мороз
порівняли з жи-
вою істотою?

Чому про димки
автор написав,
що вони ростуть
над хатами?

УСІ ДЕРЕВА В ІНЕЇ

Усі дерева в інеї –
У білому, у синьому.
Ростуть димки над хатами
Стовпцями волохатими.
Гілки похитує вітрець,
Снігур сніжок покльовує,
А Морозенко-пустунець
Нам вікна розмальовує.

сірий
білий
зайчєня

Й й

АВТОМОБІЛЬ
Сірий заєць,
Білий кріль
Завели
Автомобіль.
Зайчєнят
Насіло густо,
Їдуть в поле
По капусту.

Хто був сірим, а
хто білим?

Чим відрізня-
ються зайці від
кролів?

К к

квіти
коло
криниця
скрізь

вікно
велике
книга
коровай

БАБИНІ КВІТИ

У бабці Олі
Квітів доволі.
Пишні троянди
Біля веранди.
Коло криниці
Рясні чорнобривці.
Там, де стежини,
Айстри й жоржини.
Скрізь біля хати –
Пахощі м'яти.
Гарні, як діти,
Бабині квіти.

КОБЗАР

У вікні любисток, на підлозі м'ята,
У простій оправі – книга серед книг,
Наче щедре сонце поселилось в хаті,
Як велике щастям стало на поріг.
Мудра, світла книга – то «Кобзар» Тараса,
На столі, як свято, білий коровай.
І пішло повір'я з прадідівського часу:
Як «Кобзар» у хаті — буде щастя, знай!

Які квіти тобі
подобаються?
Чим?

Намалюй
улюблену квітку.

Про яку пору
року йде мова?

Хто автор
«Кобзаря»?
Що ти про нього
знаєш?

Вивчи вірш із
«Кобзаря».

К к

КРІП

Прокіп
Сіяв кріп.
Нащо Прокопу
Стільки кропу?
Каже Прокіп:
- Для борщику
Кріп.
Маю десяток
Прокопенят.

Вивчи
скоромовки.

КАПЕЛЮХ

Кіндрат
Купив
Капелюх.
Капелюх
Кіндрату
До вух.

Л л

любила
Люба
любисток

садила
доглядала
поливала

Чим схожі слова у
колонках?

Чому любисток в
Україні називали
чар-зіллям?

ЛЮБИСТОК

У росі, немов намисто,
Під вікном у нас любисток.
Цей любисток мама любить,
Бо його садила Люба.
І садила, й доглядала,
Із відерця поливала.

мама
знайома
кома

берем
нам
відома

ММ

КНИЖЕЧКА ПРО МАМУ

Досить жартів,
Годі смішки,
Ми берем у руки
Книжку.
Кожна літерка
І кома
Нам відома,
Нам знайома.
Прочитайте й ви
Із нами
Гарну книжечку
Про маму.

Як звати твою
маму?

МЛИН

У ставочку
Лин
Зробив
Собі млин.
Меле
День при дні
Воду
На млині.

Вивчи
скоромовку.

Н н

помічниця
квітник
квітникарка
криниця
чорнобривці

КВІТНИК

Наша Варка –
Господарка,
Помічниця, квітникарка.
У саду, біля криниці,
Висіває чорнобривці.

Розкажи, як
порібно доглядати
за квітами у сад-
ку?

барвінкове
волошково
зоря
Кобзар

сторінка
слово
його
Шевченко

О о

РІДНЕ СЛОВО

Барвінково, волошково
В небі світиться зоря.
Починаймо рідне слово
Зі сторінки «Кобзаря».
Рідне слово любить ненька
І співає: «Люлі-лю».
Так любив його Шевченко,
Так і я його люблю.

Яке прізвище,
ім'я та по-бать-
кові автора
«Кобзаря»?

ОВЕС

Овсій,
Овес
Сій!
Овсій
День увесь
Сіяв овес!

Вивчи
скоромовку.

П п

допомагаю
поливаю
полуниці

ПОЛУНИЦЯ

Від садочка до криниці
Мама садить полуниці.
Мамі я допомагаю,
Полуниці поливаю.
Каже мама: – Любий Грицю,
Будеш їсти полуницю!

ПІВНИКИ

Перший півник
Сонечко на тинку
Зустрів.
Другий півник
Сонячно під вікном
Зацвів.

* * *

Ой, як гарно, бач,
Виправ пряжу ткач.
(П....)

Чим відрізняється
полуниця від
суниці?

Намалюй
полуниці.

Про які півники
йдеться у вірші?

Відгадай загадку.

ремез
рукавичка
річка
вітрець
трава
Кріт Кротович

зробив
кротенята
навперегони
Дмитро
метро

Р р

РЕМЕЗ

Ремез пташка – невеличка,
В'є гніздечко-рукавичку
На лозині біля річки,
Де хлюпочеться водичка.
Там вітрець тихцем зітхає,
Ремез пісеньку співає:
– Фіть-тю-ві, фіть-тю-ві, –
Ходять хвильки по траві.

Яку форму має
гніздо ремеза?

Яку форму ма-
ють гнізда інших
птахів?

МЕТРО

Кріт Кротович, дядько Дмитро,
Зробив кротенятам хороше метро.
І кротенята навперегони
Мчать по тунелях, наче вагони.
Кажуть вагони: - Дядьку Дмитро,
Спасибі тобі за хороше метро!

Що таке тунель?

Як зробив метро
кріт?

* * *

Срібні копійки
Від хвоста до шийки.
(Р...)

Відгадай загадку.

С с

Сонечко
заснуло
находилося

стомилося
спить
росте

СПИ, СОНЕЧКУ, СПИ

Сонечко за день находилося,
Стомилося.

Прилягло на хмарку
І заснуло.

Прийшов дід Вечір,
Накинув ковдру на плечі.
- Спи, Сонечку, спи.

СНІГ ІДЕ ГУСТИЙ

Де росла травичка,
Снігу намело.

Там, де бігла річка,
Лід – прозоре скло.

Де було стернище,
Там стоять скирти.

Білий вітер свище,
Сніг іде густий.

* * *

Золотисте ситечко

Покотилося в літечко.

Загляда в віконечко,

Наче справжнє сонечко.

(С.....)

Встанови за цими
словами, що
робило Сонечко.

Що ти знаєш про
Сонце?

Що вкрив сніг і
лід?

Відгадай загадку.

біжить
дивуйтесь
трамвайчик
бегемотик

слоник
котик
кротик

Т т

ТРАМВАЙЧИК
Дзінь-дзелень! –
біжить трамвайчик.
У вагоні лис і зайчик,
Бегемотик, слоник, котик,
Песик, вовчик, чорний кротик.
– Не дивуйтесь! –
каже зайчик, –
В зоопарк іде трамвайчик!

Постав назви
тварин за
алфавітом.

СМІХОТА
Кіт пита у кота:
– Що таке сміхота? -
Кіт коту відповіда:
– Штука ця не проста.
Це коли у кота
Мишки вкрадуть хвоста!

Коли мишки мо-
жуть вкрати хво-
ста у кота?

Розіграй розмову
котиків в особах.

* * *

Дерев'яна скринька,
Голубе вікно.
Грає, розмовляє,
Показує кіно.

Відгадай загадку.

(Т.....)

У у

мурашка
річка
ромашка
травичка

Україна
бабуся
капусточка

Зміни ці слова
так, щоб у кінці
стала буква у/ю.

Що для тебе
означає слово
Батьківщина?

Назви членів
капустяної сім'ї.

БАТЬКІВЩИНА

Он повзе мурашка,
Ось хлюпоче річка.
Не зривай ромашку,
Не топчи травичку.
В зелені діброва,
В китицях ліщина.
Глянь, яка чудова
Наша Україна.

В КАПУСТИНИ – ІМЕНІНИ

Завтра іменини
В тітки капустини.
Прийде дід-дідище,
Старий капустище.
Прийде з ним бабуся,
Стара капустуся.
Прийдуть два синочки,
Малі капусточки.
Прийдуть і три доні,
Малі капустоні.
Прийде капустон,
Дін-дон-дон!
– Прийде вся родина, –
Каже капуста.

шофер
патефон
арфа

Фф

АВТОБУС

Авто-авто-автобус,
За шофера чорногуз.
Раз, два, три, чотири,
Входять звірі-пасажири.
Два жирафи вносять арфу,
Дві лисиці – цимбалиці.
Два ведмеді – бочку меду.
Вовк Іван – чемодан.
Бегемоти вносять ноти,
Коні-поні – по гармоні.
Слон Мирон – патефон.
Білка – вербову сопілку.
Вони їдуть в дитсадок –
Звеселятимуть діток!
– Коте, двері зачиняй!
Автобусе, вирушай!

Які музичні
інструменти
згадуються
у вірші?

Х х

хурто
хуртовина
захурделила

поїхать
втіха
хати

Чим схожі слова
з першої колонки?

Як ще можна
назвати
хуртовину?

ХУРТОВИНА

Хурто-хурто-хуртовина
Захурделила поля.
Біля двору, біля тину
Сніг замети простеля.
Ні тобі у ліс поїхать,
Ні тобі у сад піти.
Хуртовина – біла втіха,
Біло вбілює хати!

КОПИТЦЯ
цоки-цок
вистрибцем
цапок
буцне

Ц ц

ЦАПОК

Копитцями цоки-цок,
Біга вистрибцем цапок.
То листочок ущипне,
Мене ріжками буцне.
То підійде до кота:
– Хто такий? – його пита.
То гасає по дворі
На утіху дітворі.
– Цапе, цапе, не жартуй,
На капусточку, пожуй!

Як інакше
називають цапка?

Ч ч

білочки
діточки
мізинчик
ослінчик
грибочок

горбочок
казочка
читає
чап-чалап
червоний

З ким порівняні
діти білочки?

В ГОСТЯХ У БІЛОЧКИ

У рудої білочки
Дуже гарні діточки.
Одне, як мізинчик,
Сіло на ослінчик.
Друге, як грибочок,
Сіло на горбочок.
А третє, як мишка,
Ухопило книжку.
Сторінки гортає,
Казочку читає.

Чому погоду
назвали
привередицею?

ОЖЕЛЕДИЦЯ

В інеї червоний глід,
На ставку синіє лід.
На дорозі ожеледиця:
Не погода – привередиця.
Обережно йде бабуса,
Чап-чалап – ступає дід.
Навіть котик-біловусик
Лапкою торкає лід.

Шш

Наведи приклади
слів з буквою ш.

БАШТАН

Розляглись, мов кабани,
На баштані кавуни.
Розляглись, як свині,
На баштані дині.
Он лежать, як поросята,
Кавунці та кавунята.
Боки в них рябенькі,
Хвостики тоненькі!

Що таке баштан?

Назви членів
свинячої родини.

Чому кавуни та
дині порівняли зі
свиньми?

Щ щ

ЩИГЛИКИ

Яких ще пташок
ти знаєш?

Яких пташок
називають
перелітними?

ЩИГЛИКИ

Прилетіли щиглики
До нашого двора.
Щиглики, щиглики,
До вирію пора!
Щиглики, щиглики,
Нате вам пшона.
Повертайтеся, щиглики,
Як прийде весна!

летять
змокнуть
захурделить
бовваніють

Ь

ЛИСТОПАД

Листя пада, пада,
Холодно землі.
Вже летять над садом
В ірій журавлі.
Де була травичка,
Там сухий покіс.
Спохмурніла річка,
Змовкли гай і ліс.
Ген за косогором
Бовваніє стіг.
Скоро, дуже скоро
Захурделить сніг.

Назви осінні
місяці.

Як інакше ти
можеш назвати
листопад?

ьо

синьоокий
деньочок

БАРВІНОЧКУ СИНЬООКИЙ

Барвіночку синьоокий,
Постелися на всі боки:
До травиці, до росиці,
До глибокої криниці.
Постелися по стежині,
Де буки квітують сині,
Де ступає перші кроки
Наш Василько синьоокий.

ОСТАННІЙ ЛИСТОЧОК

Листя падає
Додолу.
Засинають
Гай і поле.
На вербі
Один
Листочок.
До зими
Один
Деньочок!

Кого зазвичай
називають
синьоокими?

Що названо
синьооким
у вірші?

Про який осінній
місяць йдеться?

дядечко
ячмінь
жменя

Я я

ВУСАТІ ЯЧМЕНІ
Дядечку ячменю,
Дайте зерна жменю,
Засіємо нивку,
Зеленогривку.
Щоб у теплі, гожі дні
Уродили ячмені.
Щоб вирости вуса,
Як в мого дідуся!

Чому ячмінь
назвали вусатим?

У яких ще
колосків є вуса?

А
П
О
С
Т
Р
О
Ф**БАБА ВІХОЛА**

Баба віхола ішла,
Велетенський міх несла.
Аж тут вихор налетів,
Міх пошарпав, потрусив.
Розв'язався бабин міх –
І посипав долу сніг.

ДЯТЛИКОВА ШКОЛА

Дятлик школу відкриває,
Всіх до себе зазиває:
– Щоб рахунок добре знати,
Будем вчитись рахувати! –
Стукнув раз –
Одуд прилетів на в'яз.
Стукнув два –
Прилетіла сова.
Стукнув три –
Вийшли з річки бобри.
Старший кричить:
– Навчіть і нас лічить!

КРИНИЦЯ

За селом криницю
Викопав дідусь.
Там шумить пшениця,
Колос хилить вус.
Люди з поля йдуть,
Перепочивають.
Там водицю п'ють,
Дідуся згадають.

РІЧКА ЗДВИЖ

– Синя річко Здвиг,
Ти куди біжиш? –
Річка Здвиг сміється,
Між полями в'ється.
– Шлях мій через поле
Аж у Чорне море!

А

П

О

С

Т

Р

О

Ф

ДОДАТОК

КАПІТОН КАПІТОНОВИЧ

Наш капітан
Капітон Капітонович
Веде корабель
Величезний – стотонович.
Стоїть на містку,
За штурвалом кермує,
І люлька його
Козарлюцька димує.
Шумує, вирує
У морі вода.
Сріблиться на сонці
Його борода.
А капітан
Капітон Капітонович
Веде корабель
Велечизний – стотонович.

ЛІСОВІ ДАРУНКИ

Братики-хлопці
Збирали красноголовці.
Дівчатка-сестрички
Збирали лисички.
Подружки-тонконіжки
Збирали сиріжки.
Хлоп'ята-малюки
Збирали маслюки.
Дівчата дрібненькі
Збирали опеньки.
Діди та баби
Збирали білі гриби.

РУКАВИЧКА

Я ішов заростями крушини й верболозу. Літо було в розповні. Зелень стемніла. У нетрях жебоніли таємничі голоси. Грудні, теплі.

І тут мою увагу привернуло невеличке деревце крушини, обкраплене червоненькими неїстівними ягодами завбільшки з горошину. На висоті з півметра од землі бовталась пухнаста сіра рукавичка. Вона була причіплена до тонких гілочок і надійно прихована листям од стороннього ока.

Що це? Невже справді якийсь пастух-забудько полишив свою рукавичку, а вона візьми та й прирости до зеленого гілля? Підходжу ближче. Так, рукавичка. Але не матер'яна, а зроблена з сухої трави, пуху, листя, з тонких волоконець і зелених бадилінок.

Рукавичка не порожня, а обжита. Ось із неї випурхнула жвава попеляста пташечка. Сіла поблизу, покрутила цікавою голівкою. Мовляв, хто ти такий, чого тобі тут треба?

Злетіла. Примостилася на гнучкій верболозині. Зацвірінькала хапливо, стурбовано, немов закалатала в срібний дзвіночок.

Я й про рукавичку забув. Подався на той голос, на той малиновий дзвін, як зачарований. А пташечка перелітала з кущика на кущик, відводячи мене все далі й далі від свого гніздечка, від своєї ошатної рукавички.

Тільки тут я догадався, що це ж ремез. Він своє гніздо не мостить і не кладе, як інші пташки, а пряде, виплітає, як уміла в'язальниця.

СОВА

Набродившись у сосновому борі, що аж дзвенів од сухості, наколовши руки й лице об гостру глицю, я зупинився на узліссі. Тут росли дуби.

Дуби були старі, крислаті, рясно усіяні жолудями. Вони опецькувато визирали з-під зеленкуватих шапочок.

Вечоріло. Над лісом западали сутінки. Дзижчали комарі, роїлася мушва. І здавалося, ніби на мене хтось уважно й пильно дивиться. Оглянувся. Ніде нікого. Придивився пильніше. Міцне гілля дуба було ніби чавунне. Крона сиділа на стовбурі темною кучмою. Придивився ще раз – і побачив круглі, великі, жовті очі. Здавалося, вони самі по собі виглядали з-під тієї кучми, немов живі очиська цього правічного дуба.

У сутінках, трохи призвичаївшись, я розгледів велику пташу. Кольору вона була попелясто-сірого, аж брунатного. Точно такого, як кора дуба. Кругла, ледь видовжена голова, хижий дзьоб. На голові гострі чепурненькі вушка. Так і є – сова.

Слух у неї надзвичайно розвинутий. І звідси вона чує, як десь далеко зашарудить у норі миша-полівка чи стане стовпчиком ховрах.

Легкий помах крил – і сова, як привид, майне над здобиччю. Навіть повітря не сколихнеться, жодного тобі шелесту, тріску, шуму. Тихо-претихо.

Ми дивилися одне на одного пильно-пильно. Люди-на і природа.

ГРУШКИ

– Більш нічого нема, Федю...

Мати винувато кида в окріп вишневе галуззя й дивиться на хлопчика сумними очима. Важкі сльози чіпляються на її довгих віях.

Хлопчик мовчить. Він знає, що вдома з учора ні хліба, ні кулешу, ні узвару. Війна... Надворі мороз і холоднеча. І Федя мовчить. Пальчиком малює на замерзлій шибці округлі буханці й сам до себе каже:

– Оце великий хлібець – дідусеві, а оцей – мамці. А мені – калачик, бо я малий...

Мати дивиться на сина, і гіркота струшує плечі.

– Боже, коли вже те горе злізе з нас? Де герман, там і злидні...

Дідусь входить із морозу свіжий, повеселілий, увесь пропахчений лісовим духом і сніговицею. В руках відро.

– Що це? – очима питає мати, і дідуньо радо кажуть:

– Ходив до своїх... то там, у лісі, наткнувся на грушки.

Він ставить їх па плиту, і вони, льодяні, аж прозорі, дзвінко калатають.

Федько схоплюється з лави, біжить до відра.

– Не можна, – застерігає мати. Дідуньо дозволяють: «Одненьку», – і Федя підступає до відра.

А дідуньо розказують матері:

– Ти знаєш, Ганько, йду, а вони висять, як ото на ялинці! Снігу по пояс. Мороз, а їм хоч би що...

Федеві не до балачок. Він вибирає найбільшу, обе-

режно торка на зуб і надкушує, дичка розколюється і обпікає піднебіння. Федь кривиться, але не здається. Силоміць жує, і терпкий солод впереміж з льодом розливається в роті.

– Добра, – каже сам собі.

Мати, прихопивши в пелену трохи грушок, подалась до сусідки, щоб розповісти про знахідку. А старий береться покаліченими у громадянську руками дерти дранку з колодок сосни, які допіру притарганив з лісу разом із грушками...

Небавом грушки одм'якають і починають пахнути літом. Але всередині ще холодні, мов м'ята. Голод вже не так дошкуляє. Кружалки на вікні розпливаються, котяться вдалечінь. І хлопець, закутавшись у рядно на черені, смачно засинає...

Уже крізь сон бачить хату, залиту щедрим сонячним сяйвом, а на столі – смагляві буханці, котрі він донедавна малював на замерзлій шибці, а за столом – батько у гімнастерці. На грудях – ордени, медалі. Зелений кашкет із червоною зіркою. Сусіди довкола сидять...

– Федю, Федю, – кличуть його до столу. – А йди-но обідать...

Федь крутиться і ніби спросоння одказує;

– Татку, не хочу їсти, не хо... то вам хлібець... Мати і старий здивовано презираються і, важко зітхнувши, зводять очі на замуровану шибку. Голодна зима торгає вітром незачинену віконницю і затушковує на склі Федеві буханці.

ЯК Я СТАВ ПИСЬМЕННИКОМ

Пригадую себе маленьким: надворі хуга, заметіль, зима. На вікнах «білі лисиці» — це Морозенко розмалював шибки.

У хаті холодно, а за вікном — світу білого не видно, завіяло, намело аж під стріху.

Сиджу біля вікна й розглядаю химерні візерунки на склі, прохую на шибках прозоре віконечко — ой леле, як там цікаво! У пухнастому інеї сині дерева, на гілках снігурі, синички, горобчики. На паркані, на дротах шапки снігу. А сніг іскристий, рожевий, блискучий.

Тоді не було ще ні телевізора, ні домашнього кіно, а були в мене кольорові олівці, які мама подарувала на день народження. І я взявся до малювання.

Хотілося це побачене диво перенести на папір. Ізастрибали, як живі, зайчикитабілочки, повиростали химери дивовижні, захурделила сніговиця, заграла у переливах сонця райдуга-веселиця.

Незчувся, як і день минув. Повернулася мама з роботи. Похвалила за малювання. А тоді мені забажалося ще й віршики до малюнків зробити. Не пам'ятаю, які вони були, ті віршики. Та головне, що ті рядочки сподобалися мамі, і вона мене знову похвалила.

Мабуть, саме відтоді я і почав римувати, тобто писати вірші. Отой радісний і святковий стан душі бережу в собі, коли беруся за перо, коли мережу рядки, коли пишуться вірші для вас.

* * *

На Тетерів летять тетеруки.
Там в брід бредуть тумани з-над ріки.
Там ухкає на порубі сова
І в понизов'ї зріє грім-трава.

Там досі кличе Мавка Лукаша,
І водяник чаклує в комишах.
А потерчата бавляться в ясі,
І ніч ряхтить у зорях і росі.

Там папороть цвіте при дикім пні,
І любі очі маряться мені.
Нехай згорю на сизому вогні
Та не кажи своє зрадливе: – Ні...

Бо все це – казка, дивен синій сон,
Що промайнув раптово між сосон.
Привиділось в тумані з-під руки –
На Тетерів летять тетеруки.

Антолій Камінчук

(нар. 1939 р.)

Поет, прозаїк, перекладач.

Анатолій Камінчук народився 19 лютого 1939 року в Києві у родині службовця.

Коли почалася війна, його батько Семен Камінчук, пішов на фронт, а мати, Марина Федорівна, разом із сином переїхала у мальовниче село Луб'янку, що на Бордянщині, неподалік від річки Здвиж. Татові Анатолія довелося пройти через концтабір, а в 1943 році він загинув у боях під Житомиром. У сім'ю прийшло повідомлення, що він пропав безвісти.

Анатолій та його мама zostалися жити з дідусем у Луб'янці. Тут хлопчик закінчив школу, у десятому класі написав перші вірші і видав їх у районній газеті. Згодом друкувався і в інших газетах, а в 1958 році «Київська правда» подала велику добірку віршів поета-початківця з передмовою Платона Воронька.

Після служби в армії публікувався у районних газетах, вступив до Київського університету ім. Тараса Шевченка на філологічний факультет. Якийсь час учителював на Житомирщині.

У 1969 році вийшла перша збірка віршів Анатолія Камінчука «Свічадо», тоді ж він переїхав до Києва. Працював у журналі «Малютко», у видавництві «Дніпро», заступником головного редактора журналу «Київ».

Анатолій Камінчук видав понад десять збірок віршів для дітей. Друкувався у журналах «Дніпро», «Вітчизна», «Україна» та ін.

Окремі твори вийшли у Канаді, Польщі, Словаччині, Молдові, Азербайджані, Білорусі, Казахстані, Литві, Росії.

Член Національної Спілки письменників України. Лауреат літературних премій імені Лесі Українки, Володимира Сосюри, Наталі Забіли, Дмитра Нитченка, «Звук павутинки» імені Віктора Близнеця, «Благовіст».

Методичні рекомендації

Духовне відродження українського народу неможливо уявити без впливу художньої літератури на формування національної самосвідомості, бо саме література є одним із чинників суспільного виховання совісті, моралі, загальнолюдських цінностей, інтелігентності. Зміни всіх сфер нашого суспільства безпосередньо знаходять відображення в літературі. Тому настільки важливою є робота з дитячою книгою у школі, дитячому садку, сім'ї.

Втрату зв'язків із книжкою у дитячому віці неможливо компенсувати у майбутньому, адже маленький читач лише вступає в життя, у нього ще немає досвіду, а у книзі він знаходить відповіді на безліч питань, тобто дитина 5-10-років має потребу в спілкуванні з книгою. Книжки, прочитані в ранньому дитинстві, запам'ятовуються на все життя, впливають на подальший розвиток, на світосприймання, виробляють певні норми поведінки.

Ось чому важливо правильно організувати дитяче читання, спрямувати його так, щоб дитина не розгубилась в книжковому морі, щоб до її рук потрапляли високохудожні твори, а спілкування з ними стало звичним, щоденним, і що дуже важливо – приємним заняттям.

Важливою умовою успішної роботи з дитячою книгою є зацікавленість, тому варто звернути увагу дошкільняти чи молодшого школяра на письменників, які пов'язані з рідним краєм. Адже ці митці не закордонні, не «давні», не «хрестоматійні», не чужі, а наші сучасники, земляки.

Усі ці моменти поєднано у «Читаночці. Супутникові букваря», де вміщено художні твори для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку сучасного українського письменника та нашого земляка Анатолія Камінчука. Вони допоможуть реалізувати завдання з навчання дітей читанню, письму, слуханню-розумінню, говорінню й літературному

розвитку. Ці твори розкривають красу рідної мови («Рідне слово», с. 25), рідного краю («Батьківщина», с. 30), взаємин людини та природи («Щиглики», с. 36), родинного тепла («Вечоре-дрімайлику», с. 10). Творчість Анатолія Камінчука має велике виховне значення, а вірш «Україна – рідний край» став хрестоматійним.

Добірка текстів здійснювалась із урахуванням художньо-естетичної, виховної цінності творів, відповідно до вікових особливостей дітей і наявності в текстах необхідного мовного матеріалу – слів із літерою, що вивчається.

Читаночка **розрахована на використання** у букварний або післябукварний період навчання грамоти в початковій школі, залежно від готовності учнів та на розсуд учителя, може бути використана у дошкільних закладах для навчання дітей читанню.

Рекомендуємо використовувати «Читаночку. Супутник букваря» також під час роботи з дитячою книгою на уроках навчання грамоти, у позакласній роботі з дошкільнятами та дітьми молодшого шкільного віку.

У додатку розміщені прозові та поетичні твори для старших читачів, є довідка про Анатолія Камінчука – ці матеріали можуть зацікавити старших читачів, самих учителів та батьків, стануть поштовхом до розмови з дітьми.

Для **словникової роботи** (збагачення, уточнення, активізації лексики) на початок кожної сторінки винесені слова, які зустрінуться дітям у текстах нижче і можуть бути спочатку складними для прочитання (технічні, морфологічні, орфоепічні, лексичні тощо). Завдання, які можна запропонувати для словникової роботи, кожен учитель підбирає залежно від готовності учнів та на власний розсуд.

Наведемо приклади таких завдань:

поставити наголоси у словах;

розділити слова вертикальною рисою на склади;

виділити слова, які мають спільні ознаки: однакову кількість букв, складів, звуків, букви, які позначають м'якість приголосних:

Сонечко,
заснуло,
находилося,
стомилося,
спить,
росте (с.28),

- спільну звукову модель:

допомагаю,
поливаю,
полуниці (с.26),

- наголос на одному і тому самому складі:

журавель,
живу'ть,
каже,
журба' (с.14)

- на однакову букву:

вишенька,
принесла,
жме'нька,
одне'нька (с.12),

- є словами-назвами дій :

журавель,
живуть,
каже,
журба (с.14),

- відносяться до певної групи за лексичним значенням (наприклад, назви тварин):

біжить,	<u>котик</u> ,
дивуйтесь,	<u>кротик</u> ,
трамвайчик,	<u>слоник</u> ,

поєднати слова-синоніми:

мама, берем,
знайома, нам,
кома, відома,

встановити послідовність дій:

Сонечко,
(3) заснуло,
(1) находилось,
(2) стомилось,
(4) спить,
росте (с. 28).

На розвиток уваги до слова спрямована робота за завданнями за **широкими полями** читаночки, де вміщено питання до поетичних текстів. Потрібно порівняти слова, знайшовши спільні ознаки (с. 22), пояснити значення омонімів (с. 26), слів з переносним значенням (с. 18). Тут вміщені питання до змісту віршів, дітям пропонується відгадати загадки, вивчити скоромовки, вірші, зробити інсценізацію текстів з діалогами, провести самостійну роботу з додатковими джерелами інформації (дізнатись більше про Т. Шевченка, догляд за квітами, значення слова «тунель»). Відповіді можна зазначати або ілюструвати одразу під питаннями.

Робота над граматичним матеріалом і художнім твором поєднується і проводиться паралельно. Доцільно розпочати з підготовчої роботи до сприйняття тексту: провести словникову роботу, вступну бесіду, використати ілюстрації, по можливості – музичні, цифрові матеріали. Підсилить сприймання оцінка подій, поведінки героїв творів, яку можуть дати діти самостійно чи з допомогою дорослих. Мотивує показ особистих ілюстрацій.

«Читаночкою. Супутником букваря» можна користуватись як електронним виданням.